

FINANSTILSYNET

THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Revisorkonsult AS
Parkveien 1
2500 TYNSET

Vår referanse
25/3411
Deres referanse

13.02.2026

Tilsynsrapport med vedtak

1 Innledning

Finanstilsynet har gjennomført tilsyn med Revisorkonsult AS (org. nr. 928942767). Formålet med tilsynet er å kontrollere om revisjonsvirksomheten drives i samsvar med gjeldende regler. Finanstilsynet gjennomførte møter med revisjonsforetaket 1. og 2. september 2025.

Tilsynet avdekket manglende etterlevelse av lover og forskrifter som gjelder for virksomheten. I brev 27. oktober 2025 varslet Finanstilsynet vedtak om overtredelsesgebyr etter revisorloven. Finanstilsynet har vurdert foretakets kommentarer til varselet i tilsvaret 5. desember 2025 og justert teksten på enkelte punkter. Finanstilsynet fastholder at vedtak om overtredelsesgebyr skal fattes, men har på grunnlag av nye opplysninger besluttet å redusere gebyret fra 750 000 kroner som varslet i foreløpig rapport, til 600 000 kroner.

2 Vedtak om overtredelsesgebyr etter revisorloven

Finanstilsynet har fattet følgende vedtak:

Finanstilsynet illegger Revisorkonsult AS (org. nr. 928942767) et overtredelsesgebyr på kroner 600 000 for overtredelse av revisorloven §§ 7-1 femte ledd og 9-4 tredje og fjerde ledd. Hjemmel for vedtaket er revisorloven § 14-5.

Foretaket kan klage på vedtaket innen tre uker etter at dette brevet er mottatt. Finanstilsynsklagenemnda er klageinstans, men klagen sendes til Finanstilsynet.

Foretaket har rett til å se dokumentene i saken etter reglene i forvaltningsloven §§ 18 til 19.

Overtredelsesgebyr innkreves av Skatteetaten ved Statens innkrevingssentral. Statens innkrevingssentral sender krav om betaling umiddelbart etter klagefristens utløp. Hvis vedtaket påklages, sendes kravet etter at klagen er avgjort. Fristen for betaling vil være tre uker etter at Statens innkrevingssentral har sendt faktura.

3 Nærmere om tilsynet

Finanstilsynets kontroll av Revisorkonsult AS er en del av tilsynet med revisjonsforetakene som reviderer foretak av allmenn interesse, se revisorloven § 1-2 sjette ledd. Finanstilsynet skal blant annet utføre kvalitetskontroll med slike revisjonsforetak minst hvert tredje år, se revisorloven § 12-1, jf. revisjonsforordningen artikkel 26 nr. 2 bokstav a.

Finanstilsynet kontrollerte utvalgte deler av revisjonen av årsregnskapet 2024 for et foretak av allmenn interesse og enkelte andre mindre revisjonsoppdrag. Formålet med tilsynet var å

kontrollere om revisjonsvirksomheten drives i samsvar med gjeldende krav etter revisorloven, god revisjonsskikk og revisjonsforordningen.

Finanstilsynet vurderte revisjonsforetakets interne systemer for kvalitetsstyring og overholdelse av plikter etter hvitvaskingsloven. Herunder kontrollerte Finanstilsynet revisjonsforetakets gjennomføring og oppfølging av de sykliske inspeksjoner av fullførte oppdrag høsten 2023 og 2024.

4 Begrunnelse for vedtaket

4.1 Manglende utbedring av identifiserte mangler

Konklusjon:

Revisjonsforetakets sykliske inspeksjon av revisjonsoppdrag avdekket alvorlige mangler i den utførte revisjonen. Revisjonsforetaket har ikke i tilstrekkelig grad iverksatt tiltak for å utbedre manglene. Forholdet er brudd på revisorloven § 7-1 femte ledd første punktum. Bruddet er grovt.

Begrunnelse:

Som en del av systemet for kvalitetsstyring¹ gjennomførte revisjonsforetaket både høsten 2023 og høsten 2024 syklisk inspeksjon av et utvalg fullførte revisjonsoppdrag.

Finanstilsynet vurderte gjennomføringen av den sykliske inspeksjonen for et utvalg av disse revisjonsoppdragene. Et av revisjonsoppdragene gjaldt revisjon av et årsregnskap for 2022, som ble kontrollert av foretakets compliance-ansvarlig høsten 2023, og et annet revisjonsoppdrag gjaldt en revisjon av et årsregnskap for 2023, som ble kontrollert høsten 2024. Begge kontrollene avdekket vesentlige svakheter i revisjonsutførelsen. Den sykliske inspeksjonen gjennomført i 2024 avdekket også at flere av de samme manglene var videreført i de samme revisjonsoppdragene over flere år. Resultatene av de sykliske kontrollene var meddelt de oppdragsansvarlige, i tillegg til at overordnede resultater ble oppsummert i compliance-rapporter til styret.

Finanstilsynet kontrollerte om manglene var rettet i revisjonen av årsregnskapene for 2024. Finanstilsynets tilsyn avdekket at flere av manglene ikke var rettet til tross for at de, etter Finanstilsynets syn, er alvorlige og indikerer mangelfulle revisjonsbevis. Eksempler er:

- Det er ikke innhentet saldobekreftelser for kundefordringer der kundefordringer er en vesentlig post i årsregnskapet. Det er heller ikke dokumentasjon for hvorfor dette ikke er gjort, og det er ikke utført andre kompensierende revisjonshandlinger som kan gi revisjonsbevis for gyldighet og fullstendighet av kundefordringer. Se ISA 500 punkt 6 og 505 punkt 7-16.
- Betydelige svakheter i utvalgsbasert testing. Revisor har ikke fulgt opp og konkludert ut restpopulasjon i tilfeller der det er valgt ut spesifikke elementer. Se ISA 530 punkt 8.
- Betydelige svakheter i analytiske substanshandlinger. Se ISA 520 punkt 5.
- Det er ikke knyttet konkrete revisjonshandlinger til angitte mislighetsrisikoer. Se ISA 240 punkt 29-34.

Etter Finanstilsynets tilsyn med revisjonsforetaket i 2022 ble revisjonsforetaket bedt om å gjennomgå sin revisjonsmetodikk, herunder risikovurderinger og revisjonsangrepsvinkel både generelt og for mislighetsrisiko spesielt. Bakgrunnen var funn i revisjonen av enkeltoppdrag. Dette betyr at både Finanstilsynet i tidligere tilsyn og revisjonsforetakets egen sykliske inspeksjon har

¹ Se revisorloven § 7-1 femte ledd og ISQM1 punktene 35 – 47

funnet mangler i oppfølgingen av mislighetsrisiko uten at det er iverksatt tilstrekkelige tiltak for å bringe forholdene i orden. Finanstilsynets tilsyn i både 2016 og 2019 fant mangler knyttet til analytiske substanshandlinger.

Etter Finanstilsynets tilsyn i 2022 ga Finanstilsynet også uttrykk for at oppfølgingen av avdekkede mangler i revisjonsforetakets kvalitetsstyringssystem må skje tidsriktig. I den endelige tilsynsrapporten fremgår det:

Finanstilsynet mener retningslinjer og rutiner bør sikre at behandlingen skjer i tide til at avdekkede mangler og svakheter kan korrigeres ved tiltak som er gjennomført før etterfølgende revisjon. I kravet om å kommunisere på hensiktsmessig måte i ISQM 1 punkt 46 og 47 ligger et element av tidsriktighet, nettopp for å unngå at identifiserte mangler og svakheter blir gjentatt. (...) Revisjonsforetaket har tatt dette til etterretning og vil innarbeide tidsfrister for virksomhet- og styrerapportering i kvalitetsstyringsdokumentet for å sikre at avdekkete mangler ikke gjentas i påfølgende revisjoner.

Også merknader etter Finanstilsynets kvalitetskontroll skal følges opp uten ugrunnet opphold, se revisorloven § 13-1 tredje ledd. Det er alvorlig at avdekkede mangler ikke rettes opp. Tilsynet i 2025 viste at revisjonsforetaket heller ikke hadde vurdert de bakenforliggende årsakene til svakhetene i tråd med ISQM 1 punkt 41. Når alvorlige mangler blir videreført gjentatte ganger til tross for påpekninger, fungerer ikke kvalitetsstyringssystemet etter sin hensikt.

Det er ledelsen som setter rammene for kvalitetsstyringen i revisjonsforetaket gjennom sine handlinger. Når ledelsen ikke anerkjenner og følger opp sitt ansvar, kan det ha vesentlig negativ innvirkning på revisjonskvaliteten i hele revisjonsforetaket.

I forbindelse med Finanstilsynets tilsyn i 2025 har revisjonsforetaket selv gjennomgått i hvilken grad påpekte mangler fra egen syklisk inspeksjon av 2023-revisjoner var utbedret i de samme revisjonene for 2024. Revisjonsforetaket opplyser i tilsvaret til Finanstilsynet at flertallet av manglene var rettet i 2024, men at 15 av 58 mangler helt eller delvis ikke var utbedret. Revisjonsforetaket mener kvaliteten er bedret, men at det fremdeles er forbedringspotensial. Revisjonsforetaket opplyser at de har hatt ytterligere fokus på kvalitet gjennom 2025.

Revisjonsforetaket har videre hatt anførsler knyttet til kulepunktene over. Knyttet til mislighetsrisikoer (kulepunkt 4) skriver revisjonsforetaket at eksempelvis "overstyring av interne kontroller" har en gjennomgripende effekt inn mot flere revisjonsområder og at man i revisjonsprogrammet ikke kan knytte en kontrollhandling til flere revisjonsområder. Revisjonsforetaket mener likevel at det reelt sett er utført revisjonshandlinger som dekker opp risikoen. Revisjonsforetaket har redegjort for hvilke handlinger dette er, eksempelvis deltakelse på varetelling og analyse av kostnader. Finanstilsynet understreker at kritikken ikke er knyttet til manglende "teknisk" link i revisjonsprogrammet, men at vurderingene av hvilke revisjonshandlinger som skal dekke mislighetsrisikoen mangler. Det ble ikke dokumentert en slik vurdering i revisjonen. At revisor i etterkant dokumenterer en slik vurdering ovenfor Finanstilsynet, er ikke tilstrekkelig.

Knyttet til analytiske substanshandlinger anfører revisjonsforetaket blant annet at de har hatt kontinuerlig fokus på dette området siste år, at de ikke har hatt full måloppnåelse i revisjonen av 2024, men at de for 2025-revisjonen forventer at revisjonene er tilfredsstillende på dette området.

Revisjonsforetaket har ikke hatt anførsler knyttet til kulepunktet om saldobekreftelser og utvalgsbasert testing. Revisjonsforetaket har videre redegjort for at de har fremskyndet fristen for styrebehandling av compliance-rapporter slik at mangler kan rettes tidligere.

Finanstilsynet fastholder sin vurdering og mener at manglende utbedring av identifiserte mangler er et grovt brudd fordi revisjonsselskapet er kjent med mangler og unnlater å rette opp i dette gjentatte ganger. Når revisjonsforetaket ikke utbedrer identifiserte mangler, har den sykliske kontrollen liten hensikt.

4.2 Revisjon av oppdrag A

Den reviderte er en sparebank, og dermed et foretak av allmenn interesse. Finanstilsynet vurderte revisjonen av tap på utlån.

Revisjon av nedskrivninger for forventet tap på utlån

Konklusjon:

Finanstilsynet mener at det ikke er innhentet tilstrekkelige og hensiktsmessige revisjonsbevis knyttet til nedskrivninger for forventet tap på utlån til bedriftsmarkedet. Det foreligger brudd på revisorloven § 9-4 tredje ledd bokstav e og fjerde ledd. Bruddene er grove.

Det er mangler i oppdragskontrollen som er brudd på revisorloven § 12-1 første ledd, se revisjonsforordningen artikkel 8 nr. 5. Bruddet inngår ikke i grunnlaget for gebyr.

Begrunnelse:

Revisor har klassifisert risikoen for tap på utlån som en særskilt risiko. Revisjonen er basert på kontroll- og substans testing. I forbindelse med kredittinnvilgelsesprosessen har revisor testet kontroller knyttet til depot/utbetaling av lån og en rekke andre kontroller. Revisor har også innhentet og vurdert valideringsrapport og ISAE 3402 rapporter fra systemleverandører.

Når det gjelder tap på utlån, er det følgende revisjonshandlinger utført:

- Gjennomgang engasjement (de 20 største, samt de i de høyeste risikoklassene).
- Gjennomgang av overtrekk og restanselister
- Gjennomgang av individuelle tapsavsetninger på misligholdte engasjement

Finanstilsynet mener at det er flere mangler i revisjonen, blant annet følgende:

Om revisors tester av kontroller

Revisor har konkludert med at en rekke kontroller er testet og ansett å være effektive. Finanstilsynet mener revisor ikke har grunnlag for konklusjonen, da kontrolltestingen ikke oppfyller kravene i ISA 330 punkt 10. Det mangler beskrivelser av hva som er den faktiske kontrollen som banken utfører, og dermed hva som er kriteriene for at revisor skal kunne anse kontrollen som effektiv. Finanstilsynet mener at det revisor omtaler som kontroller i stor grad er handlinger revisor gjør for å forstå virksomheten, eller at det er substanshandlinger som revisor selv utfører, og ikke kontroller som banken utfører. Finanstilsynet viser blant annet til kontrollene som gjelder revisors gjennomgang av liste over forbearance-merkede engasjementer og revisors gjennomgang av valideringsrapporten. Finanstilsynet mener at revisor ikke har grunnlag for å kunne bygge revisjonen på at banken har effektive internkontroller knyttet til tap på utlån.

I tilsvaret skriver revisor at de er enige i at det under området "test av kontroller" også ligger dokumentasjon som gjelder kartlegging og forståelse av virksomheten. Revisjonsforetaket mener likevel at det er gjennomført tilstrekkelige kontrolltester til å kunne bygge på at banken har effektive internkontroller og har utdypet hvordan informasjonen i revisjonsdokumentasjonen henger sammen og skal forstås. Finanstilsynet bemerker at handlingene som revisor har dokumentert i revisjonsverktøyet under "test av kontroller" er vektlagt av Finanstilsynet, som risikovurderingshandlinger eller substanshandlinger. Finanstilsynet er likevel av den oppfatning at disse ikke reduserer *kontrollrisikoen* knyttet til den særskilte risikoen tap på utlån fordi det er kontroller som revisor utfører, istedenfor banken selv.

Om revisors gjennomgang av enkeltengasjement

Revisors beskrivelse av planlagte handlinger er en liste på seks punkter, blant annet punktene:

"3) Vurder sikkerheten på de enkelte engasjementene og vurder hvorvidt sikkerheten er basert på skjønnsmessige interne vurderinger, eller eksterne vurderinger i form av for eksempel takst eller verdivurderinger for øvrig. Vurder sikkerhetene som ligger for engasjementene og foreta en verdivurdering av disse i forhold til engasjementets størrelse

4) Påse at risikoklassifiseringen oppdateres jevnlig på alle engasjementer (nødvendig i forhold til notekrav)

5) Vurder utviklingen i lån klassifisert med høy risiko ihht risikoklassifiseringssystemet"

I revisjonsdokumentasjonen er det inntatt status på engasjementene, informasjon om regnskapstall for BM-kunder og informasjon om sikkerheter. I notatet som revisor har satt opp er det ikke mulig å se hva som er revisors kommentarer og vurderinger, og hva som er kopiert fra bankens egne notater. Det fremgår ikke om revisor har utført de planlagte revisjonshandlingene, herunder om revisor har påsett underdokumentasjon på sikkerhetene, for eksempel takst eller lignende. Revisor har også konkludert med at tapsavsetningen er tilstrekkelig for flere engasjementer, men for flere av disse har revisor likevel notert oppfølgingsspørsmål. Eksempel på dette er et engasjement der revisors eneste notater var: "Sum engasjement kr 15 950 000. Sum innskudd 0. Resultat 2023 kr 1 395 000. Egenkapital kr 2 297 000 og gjeld 22 MNOK. Vi ber om oversikt over sikkerheter for engasjementet og en verdivurdering av disse. Hvordan er resultatene i 2024?" Finanstilsynet mener både beskrivelsen av den utførte handlingen og resultatene av handlingen er dokumentert på en så overordnet måte at det ikke er mulig å forstå hva revisor har foretatt seg.

Under tilsynet etterspurte Finanstilsynet revisors oppfølging. Revisor opplyste at han har deltatt i møte med banken der samtlige tapsutsatte enkeltengasjementer er gjennomgått. Revisor har ikke kunnet fremlegge et møtereferat eller annen dokumentasjon. Finanstilsynet mener det er en alvorlig mangel at oppfølgingen ikke er tilstrekkelig dokumentert.

I tilsvaret skriver revisjonsforetaket "Finanstilsynet trekker frem [navnet på engasjementet] som eksempel hvor de etterspør om tapsavsetningen er tilstrekkelig". Til dette vil Finanstilsynet presisere at spørsmålet var knyttet til revisors oppfølging av utestående spørsmål og vurdering av tapsavsetning. At revisor i etterkant kan dokumentere overfor Finanstilsynet at bankens tapsavsetning var tilstrekkelig, er derfor uten betydning for Finanstilsynets kritikk. Finanstilsynet viser også til at dokumentasjonen revisor viser til i tilsvaret for å underbygge at avsetningen var tilstrekkelig, ikke foreligger i revisjonsdokumentasjonen. Videre er dette eksempelet kun ett av flere engasjementer der revisor stilte spørsmål og hvor det ikke ble dokumentert noen oppfølging.

Revisor sendte et brev datert 31. januar 2025 til bankens styre og anmodet om redegjørelse knyttet til fem større låneengasjementer, blant annet om verdivurdering av pant og med spørsmål om tapsavsetningen kunne være riktig. Revisor mottok først svar på sitt brev *etter* at revisjonsberetningen ble avgitt. Det er ikke dokumentert noen oppfølging av brevet i revisjonsfilen og det fremgår ikke om revisor har vurdert den endelige tapsavsetningen knyttet til disse engasjementene. Revisor har kun konkludert med at det er tatt tilstrekkelig hensyn til tapspotensialet i banken. Finanstilsynet ser alvorlig på at revisjonen avsluttes og konkluderes uten at revisjonsbevisene foreligger.

Revisor opplyste til Finanstilsynet under tilsynet at han hadde en telefonsamtale med banksjefen i forkant av at revisjonsberetningen ble signert der forhold ble besvart, samt at revisor fikk oversendt en fil med tapsavsetninger pr 31. desember 2024. Dette er ikke beskrevet i revisjonsdokumentasjonen.

I tilsvaret har revisor vist til et eksempel der en kunde har fått oppjustert tapsavsetningen etter revisors brev, og at dette er med på å underbygge at revisor har gjennomført samtaler med banksjef og kredittsjef hvor revisor har utvist profesjonell skepsis og stilt spørsmål knyttet til blant annet vurdering av sikkerheter. Finanstilsynets oppfatning er at det ikke er tilstrekkelig at revisor kan vise til at kunden har oppjustert sin tapsavsetning etter at revisjonen er gjennomført. Finanstilsynet viser til det særlige dokumentasjonskravet i revisorloven § 9-9 første ledd andre punktum. Finanstilsynet mener at revisors mangelfulle oppfølging av forhold avdekket i revisjonen,

inkludert brevet sendt 31. januar 2025 er et grovt brudd på revisorloven fordi dette er knyttet til mulige feil i en post som er særskilt risiko.

Revisjonsforetaket opplyser i tilsvaret at de vil fortsette sitt kontinuerlige arbeid med å bedre strukturen på dokumentasjonen, samt dokumentere diskusjoner og møter med kunden.

Om revisjonen av individuelle tapsavsetninger (misligholdte engasjement/ trinn 3)

Revisor har lastet opp et vedlegg som viser hvilke engasjementer banken har foretatt individuelle tapsberegninger for. Hvilke revisjonshandlinger revisor har gjort knyttet til dette vedlegget, herunder om forutsetningene som banken har lagt til grunn i beregningen av estimatene, fremgår ikke. Informasjon om sikkerheter er gjengitt, men det fremgår ikke om revisor har tatt stilling til verdsettelsen av sikkerhetene. Sikkerhetene har særlig stor betydning for beregning av forventet kredittap i trinn 3. Finanstilsynet mener revisjonen er dokumentert på en så overordnet måte at det ikke er mulig å forstå hva revisor har foretatt seg.

Finanstilsynet viser til at denne regnskapsposten både er et sentralt forhold ved revisjonen og en særskilt risiko. Finanstilsynet mener at revisor ikke har opprettholdt profesjonell skepsis i vurderingen av tapsavsetningene, og at revisor ikke har grunnlag for å konkludere med at tapsavsetningene er tilstrekkelige. Finanstilsynets oppfatning er at revisor i for stor grad vektlegger informasjon fra banken og uttalelser fra ledelsen i banken uten å dokumentere egne undersøkelser eller vurderinger. Finanstilsynet mener derfor at bruddet er grovt.

I tilsvaret har revisor anført at de har listet opp bokførte tap for 2024, med sammenligningstall for årene 2021-2023, samt listet opp hvor mye trinn 3-avsetningen pr 31. desember 2024 utgjør sammenlignet med årene 2021-2023. Revisor har også rimelighetsvurdert samlede nedskrivninger i prosent av samlede utlån mot seks øvrige revisjonskunder og tall fra Bankenes Sikringsfond. Finanstilsynet mener dette er relevant som en del av risikovurderingshandlinger, men at oppstilling av denne informasjonen ikke er innhentning av revisjonsbevis, blant annet fordi disse sammenligningene ikke er satt opp som analyser i tråd med ISA 520.

Revisjonsforetaket har videre henvist til et arbeidspapir om "Gjennomgang av store engasjement" der de tre største av de individuelle tapsavsetningene er gjennomgått pr 31. oktober 2024. Dette er samme arbeidspapir som Finanstilsynet kritiserte i avsnittet om "Revisors gjennomgang av enkeltengasjement". Finanstilsynet mener dette i all hovedsak er gjengivelse av informasjon fra banken, og at revisors vurderinger mangler.

Videre mener Finanstilsynet at når oppdragskontrollen ikke har avdekket svakhetene beskrevet over, som blant annet at det ikke var mottatt svar på brevet til styret med spørsmål rundt enkeltengasjementer, er oppdragskontrollen ikke tilstrekkelig. Se også ISQM 2, punktene 21 og 24.

5 Andre forhold

I punktene under er det beskrevet mangler som Finanstilsynet fant under tilsynet, men som ikke inngår i grunnlaget for det varslede vedtaket om overtredelsesgebyr.

5.1 Syklisk inspeksjon av fullførte revisjonsoppdrag

Konklusjon:

Finanstilsynet har funnet flere mangler i revisjonsutførelsen på kontrollerte oppdrag som revisjonsforetakets sykliske inspeksjon ikke avdekket. Forholdet er brudd på revisorloven § 7-1 andre ledd.

Begrunnelse:

Finanstilsynets gjennomgang viser at det er gjennomgående og grunnleggende svakheter i revisjonsutførelsen som kvalitetskontrollen ikke har avdekket. Dette gjelder:

- Det er for flere av oppdragene planlagt å innhente revisjonsbevis ved test av kontroller. Test av kontrollene er ikke gjennomført på en måte som gjør at det kan konkluderes med at revisor har innhentet hensiktsmessig og tilstrekkelig revisjonsbevis. Nøkkell kontrollene som skal testes er ikke i tilstrekkelig grad kartlagt og testet. Det som er omtalt som kontroller fremstår som beskrivelser av den revidertes rutiner. Se ISA 330 punkt 10. Når revisor deretter reduserer omfanget av substanshandlinger på grunnlag av at slike kontroller er ansett å være effektive, vil konsekvensen være at det ikke er innhentet tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis.
- Risikoen for overstyring av kontroller er ikke satt som en særskilt risiko slik det kreves av ISA 240 punkt 32.

I tilsvaret skriver revisjonsforetaket at kritikken tas til etterretning og at forbedringspunkter skal gjennomgås og innarbeides.

5.2 Kvalitetsstyringssystem – overvåkningsprosesser

Konklusjon:

Revisjonsforetaket har ikke etablert et system for overvåking på flere sentrale områder i revisjonsforetaket. Forholdet er brudd på revisorloven § 7-1 femte ledd.

Begrunnelse:

Revisjonsforetaket mangler overvåkningsprosesser som skal se til at systemer, rutiner og retningslinjer virker etter hensikten på flere sentrale områder. Dette gjelder eksempelvis:

- Gjennomføring av revisjonen av foretak av allmenn interesse
- Revisorbekreftelser på kunder som ikke er revisjonskunder
- Etterutdanning
- Uavhengighet

Når foretaket ikke har fortløpende kontroller, innebærer dette en vesentlig kvalitetsrisiko ettersom kontrollene ikke rettidig avdekker forhold som må rettes. Finanstilsynet ber revisjonsforetaket implementere overvåkningskontroller på disse områdene for å se til at rutiner og retningslinjer virker etter hensikten.

I tilsvaret skriver revisjonsforetaket at kritikken tas til etterretning og har gitt enkelte utfyllende opplysninger.

5.3 Oppdrag B

Finanstilsynet har vurdert utvalgte deler av revisjonen og mener det er mangler i revisjonen av varelager.

Konklusjon:

Revisor har ikke utformet eller gjennomført tilstrekkelige handlinger, eller innhentet tilstrekkelige og hensiktsmessige revisjonsbevis for varelagerets eksistens. Det er brudd på revisorloven § 9-4 tredje ledd bokstav d og e.

Begrunnelse:

Det følger av ISA 501 punkt 4 a at revisor skal innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for varelagerets eksistens og tilstand ved å blant annet være til stede ved den fysiske varetellingen dersom varelageret er vesentlig for regnskapet.

I revisjonsdokumentasjonen fremgår det at revisor ikke har deltatt på kontrolltelling ved årets varetelling ettersom varelagerets verdi oppgis å være lavere enn fastsatt vesentlighetsgrense. Dette stemmer ikke, da varelagerets verdi er høyere enn revisors fastsatte vesentlighetsgrense.

Finanstilsynet har merket seg at dette revisjonsoppdraget har oppdragskontroll, men at oppdragskontrollen ikke har avdekket mangelen.

I tilsvaret opplyser revisjonsforetaket at kritikken er tatt til etterretning og at saken er gjennomgått internt.

5.4 Oppdrag C

Finanstilsynet har vurdert utvalgte deler av revisjonen og mener det er mangler i revisjonen av inntektene.

Konklusjon:

Revisor har ikke i tilstrekkelig grad dokumentert sin forståelse av inntektsprosessen, herunder den interne kontrollen og tilhørende IT-systemer. Dette utgjør et brudd på revisorloven § 9-4 tredje ledd bokstav a, se ISA 315 punkt 28. Revisor har heller ikke i tilstrekkelig grad dokumentert planlagte og utførte handlinger for å revidere inntektene. Det er brudd på revisorloven § 9-9 første ledd, jf. ISA 330 punkt 28.

Begrunnelse:

Det følger av revisorloven § 9-4 tredje ledd bokstav a at revisor skal opparbeide seg en forståelse av virksomheten, den interne kontrollen og andre forhold som kan være av betydning for revisjonen. Dette inkluderer forståelse av inntektsprosessen. Kravet utfylles av ISA 315 punkt 19-28.

Forståelse av inntektsprosessen inkluderer kartlegging, vurdering og testing av foretakets salgssystem. Revisor har i liten grad dokumentert sin forståelse av inntektsprosessen. Det foreligger en veldig kortfattet og mangelfull beskrivelse av deler av prosessen, samt en kort liste av IT-systemer som foretaket benytter, uten utfyllende forklaring på funksjonen systemene har i virksomheten. Videre skriver revisor at de *"ikke vil basere vår revisjon på systemtester. Det bygger på en forutsetning om at vi ikke finner det hensiktsmessig eller revisjonsmessig effektivt å sjekke om selskapet har en bra internkontroll på dette området."* Det er ikke dokumentert en forklaring på hvordan revisjonen kan gjennomføres uten en forståelse av den interne kontrollen. Revisor har redegjort for forholdet under tilsynet. Finanstilsynet understreker viktigheten av at revisor etterlever dokumentasjonskravene.

I tilsvaret opplyser revisjonsforetaket at kritikken er tatt til etterretning og at saken er gjennomgått internt.

6 Nærmere om vilkårene for å kunne fatte vedtak om overtredelsesgebyr

6.1 Rettslig grunnlag

Finanstilsynet kan illegge revisjonsforetak overtredelsesgebyr når foretaket eller noen som har handlet på foretakets vegne, har overtrådt nærmere angitte bestemmelser i revisorloven, se revisorloven § 14-5 andre ledd.

Finanstilsynets kontroll avdekket overtredelser av revisorloven §§ 7-1 femte ledd og 9-4 tredje og fjerde ledd, som er grunnlag for å illegge gebyr, se revisorloven § 14-5 første ledd.

Skyldkravet er alminnelig uaktsomhet, se revisorloven § 14-5 og forvaltningsloven § 46 første ledd. Skyldkravet kan oppfylles ved anonyme og kumulative feil.

Finanstilsynet mener at både de objektive og subjektive vilkårene for å illegge overtredelsesgebyr er oppfylt.

6.2 Om overtredelsesgebyr skal ilegges

Momentene som skal inngå i vurderingen av om gebyr skal ilegges, fremgår av revisorloven § 14-6 og forvaltningsloven § 46. Bestemmelsene angir ikke hvilken vekt de ulike momentene skal ha. Oppregningene er ikke uttømmende, og Finanstilsynet kan derfor legge vekt på andre forhold. Vedtak om illeggelse av overtredelsesgebyr vil bygge på en konkret helhetsvurdering. Finanstilsynets oppfatning er at bruddene som er beskrevet i avsnitt 4.1. og 4.2. er så alvorlige at det skal fattes vedtak om gebyr, se revisorloven § 14-6 bokstav a og b.

Finanstilsynet har konkludert med at revisjonsforetaket har brutt sentrale plikter knyttet til revisorloven og revisjonsstandardene når det gjelder revisjonen av banken. I revisorloven er regnskapsestimer trukket fram som et område der revisor skal utvise profesjonell skepsis. Dette er blant annet fordi estimeringsusikkerhet gir grunnlag for subjektivitet ved utarbeidelsen av estimatet, og risikoen for utilsiktede eller tilsiktede feil øker. Tapsavsetninger etter IFRS 9 er som regel basert på flere og komplekse modeller og det kan være høy grad av skjønnsmessige vurderinger, blant annet når det gjelder verdsettelse av sikkerheter eller sannsynlighetsvektingen av ulike scenarioer. Det er derfor viktig at revisor er oppmerksom på risikoen, dokumenterer sine vurderinger og utviser profesjonell skepsis i revisjonen av slike estimer. Finanstilsynet mener revisor ikke har utvist profesjonell skepsis. Når revisjonsbevisene er så mangelfulle som i dette tilfellet, er det alvorlig. At revisjonen gjelder et foretak av allmenn interesse, og at det gjelder et sentralt forhold omtalt i revisjonsberetningen gjør bruddene særlig alvorlige.

Videre har revisjonsforetaket brutt sentrale plikter i revisorloven når det gjelder utbedring av mangler avdekket av revisjonsforetakets interne kvalitetskontrollsystem. Når revisjonsforetaket selv gjennom sin interne kvalitetskontroll blir kjent med mangler i revisjonen og gjentatte ganger unnlater å utbedre forholdene, er dette svært alvorlig. Finanstilsynets oppfatning er at manglene som var identifisert av revisjonsforetaket selv, var av en slik art at foretaket måtte forstå viktigheten av å rette, og unngå videreføring av disse manglene. Når alvorlige mangler blir videreført gjentatte ganger til tross for påpekninger gjennom interne og eksterne kontroller, mener Finanstilsynet at kvalitetsstyringssystemet ikke fungerer etter sin hensikt.

Etter Finanstilsynets vurdering er det utvist uaktsomhet ved å unnlate å følge plikter knyttet til sentrale bestemmelser i revisorloven.

I tilsvaret har revisjonsforetaket anført at 74 prosent av manglene som revisjonsforetakets egen interne kvalitetskontroll avdekker var utbedret i 2024-revisjonen. Finanstilsynet har ikke vurdert riktigheten av denne opplysningen, men oppfatter at revisjonsforetaket i hovedsak deler Finanstilsynets syn om at alle forhold ikke er rettet. Finanstilsynet fastholder sin vurdering og mener det er alvorlig at kjente mangler unnlates å rettes opp i. Finanstilsynet viser også til at enkelte av de samme manglene er videreført over flere år i samme revisjonsoppdrag, og at oppdragsansvarlig revisor var kjent med at det var mangler.

I tilsvaret anfører revisjonsforetaket videre at Finanstilsynet bør ta hensyn til arbeid som er påstartet og/eller utført før tilsynet, blant annet at policy for fastsettelse av vesentlighet er mer forenelig med ISA 320, interne kursdager der temaer har vært blant annet utvalgsmetodikk, substansanalyser og misligheter og utarbeidelse av standardsteg med hjelpetekst i revisjonsverktøyet. Finanstilsynets generelle oppfatning er at dersom iverksatte tiltak ikke har

effekt, så har de liten verdi. Det er revisjonsforetakets ansvar å følge opp at iverksatte tiltak har effekt. Gebyret er begrunnet i de feil og mangler som forelå på tilsynstidspunktet.

Revisjonsforetaket erkjenner at det er enkelte svakheter i revisjonsdokumentasjonen knyttet til banken, men mener at disse ikke er grove og at det totalt sett er innhentet tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for tap på utlån. Finanstilsynet deler ikke denne vurderingen fordi revisjonsdokumentasjonen mangler revisors vurderinger på flere sentrale områder. Innhenting av dokumentasjon fra banken er ikke tilstrekkelig i seg selv.

Når revisors manglende aktsomhet fører til de overtredelsene som er avdekket i denne saken, er det egnet til å svekke revisors rolle som allmennhetens tillitsperson. At overtredelsene gebyrlegges, vil ha en preventiv effekt ikke bare for foretaket som ilegges gebyr, men også for andre revisorer i utførelsen av revisjonsoppdrag eller ved avgivelse av revisorbekreftelser. At Finanstilsynet ilegger foretaket gebyr, vil også kunne dempe en mulig tillitssvikt hos allmennheten.

Finanstilsynet mener at gebyr skal ilegges.

6.3 Vurdering av størrelse på gebyret

Maksimalt overtredelsesgebyr som kan ilegges foretak er inntil 10 millioner kroner, eller opptil 2 prosent av den samlede årsomsetningen etter siste godkjente årsregnskap, se revisorloven § 14-5 tredje ledd.

De lovfastsatte momentene for vurderingen av om overtredelsesgebyr bør ilegges, gjelder også for fastsettelsen av gebyret. Størrelsen av ilagt gebyr i sammenlignbare saker vil være relevant. Det må i tillegg vurderes om foretaket har oppnådd vinning eller unngått tap som følge av overtredelsene. Når det gjelder gebyrets størrelse, viser Finanstilsynet til at bruddene som er avdekket vurderes som grove og alvorlige for et revisjonsforetak som reviderer foretak av allmenn interesse. Videre kan bruddene som er avdekket ha medført en økonomisk fordel for revisjonsforetaket. Det kan være en vesentlig besparelse knyttet til tid og kostnader ved å ikke rette opp i mangler avdekket i kvalitetskontroller og ved å ikke brukes tilstrekkelig tid på å utføre revisjonshandlinger og dokumentere revisjonen. Bruk av overtredelsesgebyr innebærer at foretaket ikke oppnår økonomiske fordeler av manglende etterlevelse av lovkrav.

Også overtreders økonomiske evne vil være av betydning i gebyrfastsettelsen. Det fremgår av foretakets årsregnskap for 2024 at det hadde en omsetning på 52 millioner kroner og et resultat før skatt på omtrent 22 millioner kroner.

Finanstilsynet varslet et overtredelsesgebyr på 750 000 kroner i den foreløpige tilsynsrapporten. Revisjonsforetaket har i sitt tilsvarende fremlagt noe utfyllende dokumentasjon og forklaringer til revisjonen av banken som har noe betydning for vurderingen av grovheten av bruddene. Etter en fornyet vurdering mener Finanstilsynet etter dette at det varslede overtredelsesgebyret skal reduseres fra 750 000 kroner til 600 000 kroner.

For Finanstilsynet

Marte Voie Opland
direktør for markedstilsyn

Lene Tofte Dønvold
seksjonsleder

Dokumentet er godkjent elektronisk.